

ความไม่ประมาท ตอนที่ ๑

บรรยาย ที่ บ้านธรรมะวันรมย์ กรุงเทพฯ

วันอาทิตย์ ที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๘

ขอนอบน้อมต่อพระรัตนตรัย

สวัสดีครับท่านผู้สนใจในธรรมะทุกท่าน

วันนี้ มาฟังธรรมะอีกครั้งหนึ่งนะครับ การฟังธรรมะ เราก็ฟังเพื่อให้เข้าใจความจริงที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงเอาไว้ พระองค์ทรงรู้แจ้งแทงตลอดเข้าถึงธรรมะแล้ว ก็เอามาแสดงแจกแจงให้พวกเราได้ฟัง รวมทั้งได้ตั้งเป็นข้อปฏิบัติ ข้อฝึกข้อหัดสำหรับให้พวกเราได้ไปฝึกไปหัด เพื่อจะได้มีดวงตา ได้เห็นธรรมะบ้าง ตัวธรรมะนั้นเป็นการแสดงข้อเท็จจริง ความจริงที่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ธรรมดา เป็นกฎเกณฑ์ธรรมชาติ

คำสอนเกี่ยวกับความจริง เรียกว่า**ธรรมะ** ส่วนการตั้งเป็นระบบ ตั้งเป็นแบบแผนเพื่อให้พวกเราได้ประพฤติปฏิบัติตาม จะได้เป็นผู้มีดวงตา มีปัญญา เรียกว่า**วินัย** เป็นระบบที่พระองค์ทรงตั้งขึ้น ฉะนั้น พระองค์จึงทรงเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะได้ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เองแล้ว ทรงตั้งหลักธรรม ตั้งข้อปฏิบัติต่างๆ เพื่อฝึกพวกเราพุทธบริษัทนี้ให้มีดวงตาเห็นธรรม มีปัญญา

ในส่วนของหลักธรรมที่ทรงแสดงความจริงก็มีมากมาย แสดงกฎเกณฑ์ธรรมดา ธรรมชาติ เช่น กฎไตรลักษณ์ กฎอิทัปปัชจยตา ปฏิจสสมุปบาท แสดงข้อเท็จจริง ความจริงส่วนในด้านปฏิบัติ หลักธรรมที่เป็นกรอบ ทางดำเนินให้พวกเราทั้งหลายได้เดินกัน คือ**อริยมรรคมีองค์ ๘** ธรรมวินัยนี้เป็นศาสดาแทน เมื่อพระองค์ปรินิพพานไปแล้ว พระองค์ตรัสบอกเอาไว้ว่า ธรรมะก็ดี วินัยก็ดี ที่พระองค์แสดงแล้ว บัญญัติไว้แล้ว จะเป็นศาสดาแทนเมื่อพระองค์ล่วงลับไป

พวกเราเลยพากันมาฟังธรรม ฟังให้รู้จักอะไรเป็นอะไร ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้และเอามาแสดงไว้ และเราจะปฏิบัติกันอย่างไร จะได้ดำเนินตามทาง ตามมรรคที่พระองค์ทรงวางไว้ ธรรมะในภาคปฏิบัติ ถ้าพูดแบบครบถ้วนเต็มที่ครอบคลุมทั้งหมด คืออริยมรรคมีองค์ ๘ แต่การที่จะมีอริยมรรคทั้ง ๘ มาประสมรวมกัน ก็มีหลักธรรมอีกหลายอย่างเป็นตัวช่วย เป็นตัวเกื้อหนุน เป็นตัวอุปการะ หรือเป็นตัวที่รวมธรรมะอื่นๆ ช่วยให้ได้รับการฝึกหัดปฏิบัติ ได้ฝึกฝน

ธรรมะที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ **ความไม่ประมาท** หลายท่านก็คงจะเคยได้ยินบ่อยๆ ความไม่ประมาทนี้เป็นธรรมะข้อใหญ่ในภาคปฏิบัติ ในแง่ความกว้างขวาง และเป็นตัวจุดประกาย เป็นตัวทำให้ไม่หลงลืม ทำให้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม **ไม่ตกไปข้างเสื่อม ไม่พลาดโอกาสฝ่ายเจริญอกงาม** ถึงแม้เราจะมีความรู้เยอะ มีความรู้เรื่องนั้นเรื่องนี้ ถ้าประมาทไปเสีย ก็จะได้ปฏิบัติธรรม เช่น บางท่านประมาทในความเป็นหนุ่มสาว ร่างกายแข็งแรง มีกำลังดี ก็ไม่ได้เอาร่างกายที่แข็งแรงนั้นมาเดินจงกรม มานั่งสมาธิ พอแก่ตัวไป จะมาเดินจงกรม ก็หมดเวลาแล้ว ไม่ใช่หมดเวลาจงกรม หมดกำลังขาแล้ว กำลังขาไม่มี เดินไปแป๊บเดียวก็ชาส้นแล้ว อย่างนี้เป็นต้น เรียกว่าเป็นผู้ประมาทในความเป็นหนุ่มสาว ประมาทในวัย

บางพวกเป็นผู้ประมาทในความไม่เจ็บป่วย ตอนไม่เจ็บป่วย ร่างกายแข็งแรงดี ดูเหมือนไม่เป็นอะไร ดูเหมือนจะอยู่อีกนาน ดูเหมือนจะเป็นคนมีอิทธิฤทธิ์ ไม่รู้จักเจ็บจักป่วย ทำอะไรก็สบาย จะนอนดึก กินอาหารอย่างไรงี้ก็ได้ ทำนั่นทำนี่ได้สบาย พอเจ็บป่วยเข้าก็สิ้นฤทธิ์เลย นอนแ้งแหม้งอย่างเดียว จะกินอาหารอย่างไร ก็ต้องโดนบังคับ แสลงไปหมด ตอนที่ร่างกายดี เขาก็ประมาท แทนที่จะเอาร่างกายที่ดีๆ ยังไม่เจ็บไม่ป่วย ไปทำในสิ่งที่เหมาะสม ไปเรียนธรรมะ ไปเดินจงกรม ไปนั่งสมาธิ ก็ไม่ได้ทำ ความไม่ประมาทจึงเป็นธรรมะข้อใหญ่ ทำให้ไม่ตกไปข้างเสื่อม ไม่พลาดโอกาสที่ดีงาม โอกาสไม่ได้หาได้ง่ายๆ

วันนี้ จะอ่านพระสูตรให้ฟังเกี่ยวกับเรื่องความไม่ประมาท ซึ่งเป็นธรรมะข้อใหญ่ในภาคปฏิบัติ ถ้าพูดถึงธรรมะภาคปฏิบัติที่ครอบคลุมเต็มที่ครบถ้วน ต้องว่าอริยมรรคมีองค์ ๘ ถึงแม้ อริยมรรคมีองค์ ๘ จะเป็นธรรมะใหญ่ในภาคปฏิบัติ เป็นธรรมะที่ครอบคลุมทั้งหมด แต่หากเราประมาทเพียงอย่างเดียว ก็จะได้ไม่ทำ เช่น ฟังว่าสัมมาทิฏฐิเป็นอย่างนี้ เหตุให้เกิดสัมมาทิฏฐิก็คือ อันที่หนึ่ง **ปรโตโมสะ** เสียจากพระพุทธเจ้า ต้องมาฟังธรรม อันที่สอง **โยนิโสมนสิการ** การกระทำไว้ในใจให้แยบคาย ใส่ใจให้ถูกต้อง รู้จักพิจารณาสิ่งต่างๆ ให้เห็นตรงตามธรรมะ จะเกิดเป็นสัมมาทิฏฐิ ถึงแม้เราจะรู้แล้ว ถ้าประมาทไป ก็ไม่ได้มาทำ

ความไม่ประมาทนี้จึงสำคัญในแง่ที่เป็นที่รวมของธรรมะอื่นๆ ถ้าไม่ประมาท ก็จะได้ทำ ท่านว่าเหตุให้เกิดสัมมาทิฏฐิ คือ ต้องฟัง เราก็มาดูตัวเอง เออ..หูของเรายังดีอยู่ตอนนี้ ต้องรีบมาฟังแล้ว บางท่านใช้หูไปฟังแต่เพลงเพราะๆ จนหูจะฟังแล้ว พอมาฟังธรรมะก็ฟังไม่ค่อยได้ยิน อาจารย์ช่วยพูดดังอีกหน่อยๆ จนอาจารย์จะคอพัง มันประมาทในหูไป ก็ไม่ได้ฟังธรรม บางคนฟังธรรมแล้ว ได้ธรรมะมาเต็มสมุดทีเดียว ได้ความรู้มาเพียบเลย เต็มพุงทีเดียว เรียนไม่หวาดไม่ไหว แต่ไม่เอามาใส่ใจ ไม่เอามาโยนิโสมนสิการ เห็นอะไรเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันต่างๆ ก็ไม่เคยโยนิโส ไม่เคยพิจารณาให้ตรงตามธรรมะ ธรรมะท่านก็ว่ามันไม่เที่ยง ไม่นั่นไม่

นอน เห็นจะๆ อยู่ทุกวัน ไม่ได้เอามาใส่ใจ ก็ไม่เห็นธรรม มีแต่คำถาม ทำไมโลกมันถึงเป็นอย่างนี้ ทำไมประเทศเราจึงวุ่นวายนัก ทำไม ทำไม และทำไม จนจะตายแล้ว ยังไม่รู้เรื่องกันเลย ยังไม่เห็นธรรมเลย ทั้งๆ ที่ธรรมะก็โชรตัวอยู่เสมอ จนกระทั่งร่างกายนี้ สักหน่อยก็ไม่แข็งแรง เจ็บป่วย คนไม่เห็นธรรม ก็อาจจะถามมันอยู่เรื่อย ทำไมมันไม่แข็งแรง ทำไมมันลุกไม่ขึ้น จนกระทั่งทำไมอยากไปนั้นไปนี้ มันไม่ได้ไป จนกระทั่ง ทำไมฉันต้องตายด้วย อย่างนี้ก็ได้เรื่องเลย ที่เป็นอย่างนี้ ก็เพราะไม่ได้โยนิโส ไม่ได้นำธรรมมาใส่ใจ

ถ้าเป็นคนไม่ประมาท เขาจะพยายามใส่ใจธรรมะ โยนิโสมนสิการอยู่เสมอ ตอนนี้อย่างนี้ร่างกายยังแข็งแรงดีอยู่ การใส่ใจธรรมะที่พระพุทธองค์แสดงไว้ มันก็เป็นไปได้ พอร่างกายไม่แข็งแรง มีภาระที่จะบริหารกายนี้ เวลาทั้งหมดไปเยอะ การที่จะโยนิโสมนสิการ การที่จะใส่ใจข้อธรรมะ ก็เป็นไปได้ยาก โอกาสน้อยลง ในช่วงนี้ยังมีพระพุทธศาสนา ยังมีความรู้ดีอยู่ มีโอกาสได้ฟัง เราก็พยายามรีบฟัง บางคนประมาทไป ก็ไม่ได้ฟัง พอไม่ได้ฟัง เวลาผ่านไปอย่างเฉยๆ

อริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นข้อปฏิบัติที่ครอบคลุม แต่ธรรมะจะได้รับการปฏิบัติ มีการฝึก การหัด ความไม่ประมาทนี้เป็นธรรมะสำคัญข้อหนึ่ง ไม่ใช่ว่ามีหัวข้อเดียว มีหลายหัวข้อ มีอีกหลายประการ แต่ความไม่ประมาทนี้เป็นใหญ่ เป็นธรรมะที่กว้างขวาง นำมาใช้ได้ทุกเรื่อง ตั้งแต่เรื่องศีล เรื่องทาน เรื่องกุศลเล็กๆ น้อยๆ ทั่วไป จนกระทั่งถึงระดับการปฏิบัติอริยมรรค ประพฤติพรหมจรรย์ พระพุทธเจ้าได้ทรงสอน **ความไม่ประมาทในกุศลธรรมทั้งหลายเป็นธรรมมีอุปการะมาก** ความไม่ประมาทในการทำบุญ ความไม่ประมาทในศีล วิต ไม่ประมาทในวินัย ไม่ประมาทในความไม่เจ็บป่วย ไม่ประมาทในเรื่องโน้น ไม่ประมาทในเรื่องนี้ ให้พวกเราเป็นผู้ที่ใช้ชีวิตอย่างมีสติอยู่เสมอ

แม้ปัจจุฉิมโอวาท พระองค์ทรงสรุปลงด้วยข้อธรรมบทนี้เช่นกัน **วธมฺมา สงฺขารา** **สังขารคือสิ่งปรุงแต่งทั้งหลายทั้งปวง มีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา** อันนี้เป็นกฎเกณฑ์ เป็นธรรมชาติ ในบรรดาสังขารทั้งหลาย โลกทั้งปวง รูปนาม ชันธ์ ๕ ที่มาประชุมกัน ทั้งในตัวเราก็คือ ในคนอื่นก็ดี จนกระทั่งธาตุภายนอกในโลก มันก็เป็นอย่างนั้น เป็นธรรมดา

อย่างที่พระพุทธองค์ได้ตรัสบอกว่า สิ่ง ๕ สิ่ง หรือฐานะ ๕ ประการนี้ อันใครๆ ไม่ว่าจะ เป็นสมณะพราหมณ์ เทวดา มาร พรหม หรือใครๆ ในโลก ไม่อาจจะได้ ๕ สิ่งมีอะไรบ้าง

(๑) **ขอสิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดา จงอย่าแก่** อย่างนี้ขอไม่ได้ มันเป็นธรรมดาของสังขาร ที่มันต้องเป็นอย่างนั้น

(๒) **ขอสิ่งที่มีความเจ็บป่วยเป็นธรรมดา จงอย่าเจ็บป่วย** อย่าได้เป็นโรคนี้โรคนี้ อย่างนี้ก็ขอไม่ได้

(๓) **ขอสิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดา จงอย่าตาย** นี่ก็ขอไม่ได้ มันเป็นอย่างนั้น ไม่มีใครได้สิ่งเหล่านี้ไป

(๔) **ขอสิ่งที่มีความสิ้นไปเป็นธรรมดา จงอย่าสิ้นไป** ขออย่าหยุดแข็งแรง สาวๆ อย่าหยุดสวย อย่างนี้ขอไม่ได้ ของมันหมดกันได้

(๕) **ขอสิ่งที่มีความพินาศไปเป็นธรรมดา จงอย่าพินาศไป** ทรัพย์สินเงินทอง จงอยู่กับเราตลอดไป อย่างนี้ขอไม่ได้ ของที่มีเป็นของเราเพียงชั่วคราวเท่านั้น

สิ่ง ๕ สิ่งนี้ไม่มีใครได้เลย ไม่ว่าจะเป็นเทวดา มาร พรหม หรือใครๆ ในโลก ไม่อาจจะได้ อย่าไปขอให้ยุ่งยากเลย ส่วนใหญ่พวกเราขอแต่เรื่องพวกนี้แหละ ขอแต่เรื่องที่เป็นไปไม่ได้ จนหลวงพ่อบังคับหมดแล้ว ท่านสอนให้เชื่อกรรม เชื่อผลของกรรม สอนเรื่องอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แต่พวกเราไปขอ ขอให้ลูกช้างอย่าเจ็บป่วย เข้าโรงพยาบาลคราวนี้ ขอให้หาย ก็ขอกันอยู่เท่านี้ ไม่เคยขอให้ตายสักที ทั้งๆ ที่ท่านกับบอกว่า ขอสิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดา จงอย่าตาย มันขอไม่ได้ มันเป็นอย่างนั้น เป็นเรื่องธรรมดา

สังขารมันมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา เป็นสภาวะ เป็นธรรมชาติของสังขาร เป็นธรรมดาของมันอย่างนั้น นี่ก็เป็นข้อเท็จจริงที่พระพุทธองค์ทรงสอน ให้เราวางจิตวางใจได้ ภาษาโบราณเรียกว่า **ให้ปลง** นั่นเอง ให้ปลงได้ วางได้ จะได้ไม่มีปัญหากับกฎธรรมดา กฎธรรมชาติ ไม่มีปัญหากับข้อเท็จจริง ถ้าเรามีปัญหากับธรรมดา มีปัญหากับธรรมชาติก่อนแล้ว คงจะไม่ได้เดินทางอะไรเลย ไม่ได้ข้อปฏิบัติที่ถูกต้องอะไร เพราะมัวแต่สู้กับความเห็นผิดของตัวเอง และสู้กับต้นเหตุที่ชักพาไป ไม่รู้เรื่อง ไม่รู้ราว เอาแต่ความอยากมาพูด เอาแต่ความไม่อยากมาพูด เอาแต่ความคิดมาพูด เอาแต่ไม่คิดมาพูด อย่างนี้ก็ไม่ไหว เหนื่อยเปล่าและก็ตายทิ้งเฉยๆ ไม่ได้ประโยชน์อะไร ไม่มีแก่นสาร ไม่มีสาระ

ความอยากของเรา ความคิดของเรา มันไม่ได้มีแก่นสารอะไรหรอก ดิฉันอยากอย่างนี้ ดิฉันไม่อยากอย่างนี้ อยากกินอยากนอนจนขึ้นอืดขึ้นพองไป มันก็ไม่ได้อะไรขึ้นมา มันไม่มีแก่นสาร มันเป็นสังขาร เราจึงต้องรู้จักว่าสังขารมันมีความเสื่อมไปเป็นสภาพ เป็นธรรมดา เป็นธรรมชาติ อย่าไปมีปัญหากับมัน อย่าไปมีเรื่องราวอะไรกับมัน ท่านเรียกว่าให้ปลงได้ ให้วางใจได้ ให้วางใจเป็น พอวางใจเป็นแล้ว ก็มาทำกิจหน้าที่ของเราให้ตรง ทำให้ถูกต้อง

พระพุทธองค์ทรงบอกข้อปฏิบัติ เป็นที่รวมของธรรมะอื่นๆ คือ **อปปมาเทน สมปาเทถ เธอทั้งหลายจงทำกิจทุกอย่างให้สำเร็จ ด้วยความไม่ประมาทเถิด หรือ เธอทั้งหลายจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด** ทำกิจทุกอย่าง อะไรที่ยังไม่ได้ทำ จงทำให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาท ถ้าประมาทหลงลืมขาดสติไป มันก็ไม่ได้ทำ เช่น บุญกุศลต่างๆ เรามีพ่อแม่อยู่ การบำรุงมารดาบิดาเป็นบุญเป็นกุศล เป็นมงคล ถ้าเราประมาทไป นึกว่าแม่จะอยู่กับเราอีกนาน อีกไม่กี่วันต่อมา แม่ตายเสียแล้ว ประมาทไป ไม่ได้ทำ หรือไม่ใช่แม่ตายหรือ เราอาจจะตายเอง อย่างนี้ก็ไม่ได้มงคล ไม่ได้ของดีไป ทั้งๆ ที่อยู่ต่อหน้าต่อตาแล้ว มีโอกาสแล้วแต่ว่าไม่ใช่โอกาสให้เป็นประโยชน์

เหมือนกับเราเกิดมาเป็นมนุษย์ พบคำสอนของพระพุทธเจ้า นับว่าเป็นโอกาสที่ยอดเยี่ยม บางคนไม่ได้ใช้โอกาสนี้ให้เป็นประโยชน์ มัวแต่เล่นอยู่ มัวแต่หลงลืมขาดสติอยู่ มัวแต่ผัดวันประกันพรุ่งไปเรื่อย ก็พลาดโอกาสไป ตกขบวนรถไป แต่ละคนก็ไปตามมถากรรม ธรรมะหรือกิจต่างๆ ไม่ได้ทำ ไม่ได้ประสบความสำเร็จก็เพราะมีความประมาทนั่นแหละ พระองค์จึงทรงสอนให้ทำกิจให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาท อันนี้เป็นปัจฉิมโอวาท ท่านทั้งหลายจึงควรท่องเที่ยวแสวงหา จะได้เตือนใจ เพราะทุกเรื่องที่เราจะทำ ต้องอาศัยความไม่ประมาทเป็นตัวกระตุ้นเตือนให้ไปทำ ถ้าประมาทไปเสียอย่างเดียว ก็จะไม่ได้อะไร

วันนี้ จะอ่านพระสูตรเกี่ยวกับความไม่ประมาทให้ฟัง จะได้พอเข้าใจถึงความสำคัญของความไม่ประมาทในแง่อุปมาต่างๆ หลายท่านคงเคยได้ยินบ้างแล้ว วันนี้จะอ่านให้ฟัง ๑๐ อุปมาด้วยกัน จะได้จำไว้ เอาไว้เตือนตัวเอง ธรรมะต้องฟังบ่อยๆ เนื่องจากพวกเราเป็นพวกที่ธรรมะไม่ค่อยเข้าสู่ใจ ต้องฟังบ่อยๆ ให้ค่อยๆ เข้าทีละหน่อยๆ บางคนเข้าแล้วก็ออกไป บางคนไม่เข้าเลย ชนหูแล้วกระเด็นกลับ บางท่านก็เข้าเฉพาะแต่ในห้อง เดินออกไปจากห้องก็คืนอาจารย์ อย่างนี้ก็ลำบากอยู่ ไม่รู้จะทำยังไง ฉะนั้น ต้องทำบ่อยๆ ท่านเรียกว่า **ต้องเจริญ และต้องกระทำให้มากๆ** อันนี้ก็เป็นหน้าที่ของแต่ละคนที่ต้องทำให้ตัวเอง ไม่ทำมันก็ได้ ต้องเวียนว่ายตายเกิดไปอย่างนี้ ต้องลงเลสงสัย ถ้ามวนเวียน ทำไมเป็นอย่างนั้น ทำไมเป็นอย่างนี้ อยู่อย่างนี้ มีเรื่องทุกข์กับของไม่แน่มั่นนอนไป ทำไมคนนั้นจึงไม่เที่ยง ทำไมคนนั้นจึงไม่แน่มั่น ทำไมมันทุกข์นัก ทำไมมันบังคับไม่ได้ มันก็จะทุกข์อยู่อย่างนั้นแหละ เราจึงต้องแก้ไขแก้ไขกิเลสของตัวเองนั่นแหละ กิเลสจะละได้ก็ด้วยอริยมรรคมีองค์ ๘ ถ้าไม่มีอริยมรรค ละกิเลสไม่ได้ ทำยังไงก็ละไม่ได้ จะมีอริยมรรคดี งามมาทำเอา จะทำได้ก็ต้องไม่ประมาท เป็นคนไม่หลงลืมหน้าที่ ไม่หลงลืมกิจของตนเอง เชื่อมโยงกันอยู่อย่างนี้

ในสังยุตตนิกาย มหาวารวรรค ตถาคตสูตร ข้อ ๑๓๙

เรื่องเกิดขึ้นที่กรุงสาวัตถี

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลายไม่มีเท้า มีสองเท้า มีสี่เท้า หรือมีเท้ามากก็ตาม มีรูป หรือไม่มีรูปก็ตาม มีสัญญา ไม่มีสัญญา หรือมีสัญญาก็ไม่ใช่ ไม่มีสัญญาก็ไม่ใช่ก็ตาม มีประมาณเท่าใด ตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติกล่าวว่าเลิศกว่าสัตว์มีประมาณเท่านั้น ฉนฺได กุศลธรรมทั้งหมดก็ฉนฺนนั้นเหมือนกัน มีความไม่ประมาทเป็นมูล รวมลงในความไม่ประมาท ความไม่ประมาทบัญญัติกล่าวว่าเลิศกว่ากุศลธรรมเหล่านั้น

ภิกษุผู้ไม่ประมาทพึงหวังข้อนี้ได้ว่า จักเจริญอุรียมรรคมีองค์ ๘ ทำอุรียมรรคมีองค์ ๘ ให้มาก

ภิกษุผู้ไม่ประมาทเจริญอุรียมรรคมีองค์ ๘ ทำอุรียมรรคมีองค์ ๘ ให้มาก อย่างไร
คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. เจริญสัมมาทิฏฐิ อันอาศัยวิเวก อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปในวิสัฏ्ฐะ
๒. เจริญสัมมาสังกัปปะ อันอาศัยวิเวก อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปในวิสัฏ्ฐะ
๓. เจริญสัมมาวาจา อันอาศัยวิเวก อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปในวิสัฏ्ฐะ
๔. เจริญสัมมากัมมันตะ อันอาศัยวิเวก อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปในวิสัฏ्ฐะ
๕. เจริญสัมมาอาชีวะ อันอาศัยวิเวก อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปในวิสัฏ्ฐะ
๖. เจริญสัมมาวายามะ อันอาศัยวิเวก อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปในวิสัฏ्ฐะ
๗. เจริญสัมมาสติ อันอาศัยวิเวก อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปในวิสัฏ्ฐะ
๘. เจริญสัมมาสมาธิอันอาศัยวิเวก อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปในวิสัฏ्ฐะ

ภิกษุผู้ไม่ประมาทเจริญอุรียมรรคมีองค์ ๘ ทำอุรียมรรคมีองค์ ๘ ให้มากอย่างนี้แล

ภิกษุทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลายไม่มีเท้า มีสองเท้า มีสี่เท้า หรือมีเท้ามากก็ตาม มีรูป หรือไม่มีรูปก็ตาม มีสัญญา ไม่มีสัญญา หรือมีสัญญาก็ไม่ใช่ ไม่มีสัญญาก็ไม่ใช่ก็ตาม มีประมาณเท่าใด ตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติกล่าวว่าเลิศกว่าสัตว์มีประมาณเท่านั้น ฉนฺได กุศลธรรมทั้งหมดก็ฉนฺนนั้นเหมือนกัน มีความไม่ประมาทเป็นมูล รวมลงในความไม่ประมาท ความไม่ประมาทบัญญัติกล่าวว่าเลิศกว่ากุศลธรรมเหล่านั้น

นี่เป็นอุปมาที่ ๑ เกี่ยวกับความไม่ประมาทเป็นธรรมะข้อใหญ่ กุศลธรรมทั้งหมดมีความไม่ประมาทเป็นมูล คำว่าเป็นมูลคือเป็นรากแก้ว อาจจะมีมองเห็นแค่อริยมรรคมีองค์ ๘ มารวมกัน ได้เป็นพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี เป็นพระอรหันต์ แต่รากแก้วที่รวมลง มูลของกุศลเหล่านี้ คือความไม่ประมาทอยู่ข้างล่าง เราอาจจะมองไม่เห็น อาจจะมองเห็นแค่คนนี้ได้เป็นพระอริยเจ้า คนนั้นได้สมาธิขั้นโน้นขั้นนี้ อันนี้เป็นผลที่มาจากความไม่ประมาทเป็นผู้ใช้ชีวิตอย่างมีสติ และทำกิจต่างๆ มาจนกระทั่งเกิดผล

พวกเราก็มุ่งหวังผลกัน เห็นพระอริยเจ้าท่านเป็นอย่างนั้น ก็อนุโมทนาสาธุ รวมทั้งอยากเป็นอย่างท่านด้วย แต่ก็หลงลืม มัวเมาประมาทไป ไปหาหลวงพ่อก็มองแต่หลวงพ่อดี หลวงพ่อนี้ดีมาก ส่วนตัวเองช่วยอยู่เหมือนเดิม นี่มันก็ประมาทไป ไม่ดูว่าดีนั้นมาอย่างไร มีเหตุมีเงื่อนไขมีมูลมาอย่างไรบ้าง พวกเราเป็นคนประมาทอยู่เนี่ย ไม่ว่าจะไปหาท่านที่เป็นคนดีขนาดไหน เราก็ยังไม่ดีเหมือนเดิม เพราะเราไม่มีรากของคุณงามความดี ต่อให้อยู่ต่อหน้าพระพุทธรูปเจ้า ผู้ที่เลิศประเสริฐสุดแล้ว พวกเราก็กว้างเหมือนเดิม เราจะไปหาหลวงพ่อกี่ท่าน เราถึงจะดีขึ้น อยู่ที่บ้านก็กราบพระพุทธรูปเจ้า ผู้เหนือกว่าพระอรหันต์ทั้งปวงแล้ว ตัวเองยังเลวอยู่เลย คิดดูว่าไปหาหลวงพ่อกี่แล้วจะดีขึ้นไหม ยังไม่นี่กะ นี่เรียกคนประมาท ขนาดนั่งต่อหน้าพระพุทธรูปเจ้า ยังเลวอยู่เลย คิดดูสิ จะไปนั่งหน้าหลวงพ่อกี่แล้วจะเลวไหม พอเดิมนั้นแหละ ทำไมมันเป็นอย่างนั้นล่ะ เพราะเป็นคนประมาทนั่นเอง

ฉะนั้น พวกเราอย่าไปมองดีข้างนอก อย่าไปมองชั่วข้างนอก อย่าไปมองชาวบ้านเขา ต้องมองข้างในตัวเอง ส่วนไหนไม่ดีบ้างในตัวเอง ต้องมองให้เห็น มองให้ออก ส่วนไหนดีบ้าง ก็ต้องมองให้เห็น มองให้ออก เป็นคนไม่ประมาท **สิ่งที่ไม่ดี ก็ส่งออกไป ต้องเอามันออก** อาศัยความไม่ประมาทนี่แหละ ทำเอา มีธรรมะข้อไหนบ้าง ช่วยขัดเกลาความไม่ดีเหล่านั้น ก็สร้างและเพิ่มพูนขึ้นมา ธรรมะที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้เนี่ย สามารถละกิเลสทุกอย่างที่เราทำได้หมด บางท่านอาจจะบอกว่า ดิฉันมีกิเลสเยอะเหลือเกิน คงละไม่ได้ แท้ที่จริง พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้แล้ว **ธรรมะที่พระพุทธองค์แสดงไว้ เพียงพอที่จะละกิเลสทุกอย่างที่อยู่ในโลกนี้ ขอเพียงเราไม่ประมาทแล้วทำธรรมะเหล่านั้นขึ้นมาเท่านั้นเอง**

ถ้าว่าโดยหลักการ คือทำอริยมรรคมีองค์ ๘ ให้ครบสมบูรณ์เต็มที่ กิเลสก็ไม่มีเลย หลักการเป็นอย่างนี้ ส่วนเราจะทำได้หรือทำไม่ได้ หรือไม่ได้ทำ เป็นเรื่องส่วนตัว หลักมันมีอยู่ ไม่ใช่ว่าดิฉันมีกิเลสเยอะ คงจะละไม่ได้ อันนั้นก็คิดเอาเองตามกิเลสเท่านั้นแหละ ถ้าว่าตามหลักสัมมาทิฐิแล้ว กิเลสเยอะขนาดไหนก็ตาม ธรรมะของพระพุทธเจ้าสู้กิเลสได้ทุกอัน อยู่ที่เราจะทำไหม ถ้าทำขึ้นมาน้อย ก็สู้กิเลสได้น้อย ทำขึ้นมาเต็มบริบูรณ์ ก็สู้กิเลสได้หมดเหมือนกัน

พวกเราจะเอาแต่ตามชอบ เอาตามไม่ชอบ นี่ไม่ได้ เอาแต่ตามคิด เอาตามไม่คิด อย่างนี้ไม่ได้ ต้องเอาหลักความจริงมาพูด พอเอาหลักความจริงมา ที่นี้ ก็เหลือแต่ต้องทำเอาเอง ความไม่ประมาทเลยสำคัญในแง่ว่า กระตุ้นให้เราทำ จะได้ไม่ปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไป ไม่ปล่อยโอกาสให้หลุดมือไป ถ้าชาตินี้ไม่ปฏิบัติให้เป็นโสดาบัน โอกาสก็หลุดมือไปอีกแล้ว ชาติต่อไปจะได้โอกาสนี้อีกไหม ไม่ทราบนะ ตัวใครตัวมันก็แล้วกัน ความจริงมันเป็นอย่างนั้น บางท่านก็ยังประมาทอยู่ พออาจารย์พูดขึ้นมาทีหนึ่ง ก็คึกทีหนึ่ง พอสักหน่อยก็หายเงียบไปอีกแล้ว ดังนั้น ต้องคึกนานๆ น้อย คึกทุกวันน้อย

คึก นี่หมายถึงว่า **เป็นคนมีสติเตือนตนเอง เราใกล้เวลาเข้ามาแล้วนะ ต้องรีบนะ ยังไม่มีที่พึ่ง เราจะมีอะไรเป็นที่พึ่ง นอกจากธรรมะ ไม่มีอะไรแล้ว จะเอาอะไร เอาเงินหรือ หรือเอาใคร เอาลูกเป็นที่พึ่งหรือ** เรานอนจะตายแล้ว ให้ลูกมาเย็บเยียน เจ็บป่วยอยู่ เป็นมะเร็งระยะที่ ๔ แล้ว เรามีลูก ๔ คน บอกว่าลูกคนที่ ๑ เอาระยะที่ ๑ ไป ลูกคนที่ ๒ เอาระยะที่ ๒ ไป ลูกคนที่ ๓ เอาระยะที่ ๓ ไป ลูกคนที่ ๔ เอาระยะที่ ๔ ไป เราหายอย่างนั้นหรือ ไม่มีทางเป็นไปได้ เราป่วย ลูกก็มาบอกว่า แม่.. ไม่เป็นไรหรอก มันก็ปลอบใจ คือมันนะไม่เป็นอะไร ส่วนเราจะตายแล้ว มันเป็นอย่างนี้แหละ แล้วลูกก็ทำท่าเหมือนกับจะตายไปกับเรา ผลปรากฏว่า.. ดูโลกให้แจ่มแจ้ง มีลูกคนไหนตายไปกับแม่บ้าง ไม่มี มันปล่อยแม่ตายไปคนเดียว แล้วเอาไปเผาด้วย มันเป็นอย่างนี้ รวมทั้งพวกเราด้วยนั่นแหละ บางท่านก็เผาแม่ตัวเองเรียบร้อยแล้ว

ฉะนั้น อย่าถูกหลอกให้นานนัก ต้องเป็นคนไม่ประมาท ที่พึ่งของพวกเรามีแต่ธรรมะเท่านั้น ถ้ายังไม่มีที่พึ่ง อย่างน้อยต้องยกจิตไปไว้ที่พระรัตนตรัย **ให้มีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง** ต่อมาให้เป็นผู้มีศีล มีธรรมะข้อต่างๆ ถ้าจะมีที่พึ่งอย่างแน่นนอน ต้องปฏิบัติอริยมรรคให้เป็นพระโสดาบัน นี่เป็นเบื้องต้น อย่างนี้แน่นนอนแล้ว ถ้าอันอื่นๆ ยังไม่แน่นนอน เราทั้งหลายก็อย่าลืมหักกันทำไว้ พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงกุศลธรรมทั้งหมด มีความไม่ประมาทเป็นมูล มีความไม่ประมาทเป็นรากแก้ว ถ้าพูดเหมือนต้นไม้ใหญ่ที่ออกดอกออกผลมากมาย เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรให้แกผู้อื่น ก็ต้องมีรากแก้วอยู่ รากแก้วนั้น คือ **ความไม่ประมาท ความไม่ปราศจากสติ อยู่อย่างไม่ขาดสติ มีความรู้ตัวอยู่เสมอ ความไม่หลงลืม ไม่ยอมมถล้าไปในทางเสื่อม ไม่พลาดโอกาสแห่งคุณงามความดี** กุศลธรรมทั้งหลายมีความไม่ประมาทเป็นมูล รวมลงในความไม่ประมาท ความไม่ประมาท บัณฑิตกล่าวว่า เลิศกว่ากุศลธรรมเหล่านั้น

อุปมาที่ ๑ คือ อุปมาเหมือนสัตว์ทั้งหลายมีมากมายเหลือเกิน ทั้งสัตว์ที่ไม่มีเท้า เช่น งู หนอน ไล่เดือน เป็นต้น มี ๒ เท้า เช่น ไก่ เป็ด มนุษย์ เทวดา เป็นต้น มี ๔ เท้า เช่น วัว ควาย

สุนัข เป็นต้น หรือเท้ามาก เช่น ตะขาบ กิ้งกือ เป็นต้น มีรูป หรือไม่มีรูป มีสัญญา ไม่มีสัญญา หรือมีสัญญาก็ไม่ใช่ ไม่มีสัญญาก็ไม่ใช่ก็ตาม มีประมาณเท่าใด สัตว์นี้ไม่ใช่มีเฉพาะโลกมนุษย์ เรา ยังมีมนุษย์ต่างดาวอีก ทวีปอื่นๆ อีก จักรวาลอื่นๆ อีก ซึ่งมีมหาศาล **พระพุทธเจ้าเลศกว่าสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้น** บัณฑิตกล่าวว่าเป็นอย่างนั้น เพราะความจริงเป็นอย่างนั้น แม้แต่พวกพรหมทั้งหลายทุกชั้นฟ้า จนพรหมชั้นสูงสุด ที่เป็นระดับอริยเจ้าชั้นสุทธาวาสก็ยอมรับและมากกราบไหว้พระพุทธเจ้า

ตามเรื่องที่ปรากฏในเรื่องในพระไตรปิฎก ตั้งแต่พระโพธิสัตว์ของเราประสูติใหม่ๆ พรหมก็ต้องเอาตาข่ายทองมารับแล้ว แค่นี้พระโพธิสัตว์ก็ใหญ่กว่าพรหมแล้ว เพราะพรหมก็แค่นี้เป็นคนดีคนหนึ่งที่มีสมาธิ มีจิตเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา แต่พระโพธิสัตว์ท่านเน้นไปที่การตรัสรู้ จึงเหนือกว่าพวกพรหมที่วนอยู่ในโลก ขนาดเป็นโพธิสัตว์ตัวเล็กๆ เกิดขึ้นมาปั๊บ ท่านก็มองดู ไม่มีใครใหญ่กว่าท่านเลย เปล่งอาสภิวาจา ขึ้นหนึ่งนิ้ว ยุคหลังๆ กำลังฮิตนะ พระพุทธเจ้าน้อย ขึ้นหนึ่งนิ้ว แต่ว่าปางนี้ยังไม่ได้เป็นพระพุทธเจ้า เป็นพระโพธิสัตว์

ขนาดพระโพธิสัตว์ยังใหญ่กว่าพรหม ไม่ต้องพูดถึงพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าใหญ่กว่าพระโพธิสัตว์อีก นับเท่าไม่ถ้วน ฉะนั้น พวกพรหมพวกอะไรต่างๆ จึงเป็นเรื่องเล็กน้อยไป พระพุทธเจ้าใหญ่กว่า หรือเลศกว่าสัตว์ทั้งหลายบรรดามี ด้วยคุณธรรม **ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ** ไม่มีใครใหญ่กว่าพระองค์ในในเรื่องเหล่านี้ ก็เหมือนกับความไม่ประมาทที่ใหญ่กว่าธรรมทั้งหลายในแง่ที่กว้างขวาง ทุกธรรมะจะมารวมลงที่นี่ ศีลจะได้รับการปฏิบัติ ก็ต่อเมื่อเป็นคนไม่ประมาท ถ้าประมาทแล้ว ศีลก็ไม่มี อริยมรรคแม้จะว่าใหญ่ที่สุดแล้วสามารถละกิเลสได้ ถ้าประมาทเสียอย่างเดียว ก็ไม่ได้ปฏิบัติ นี่อุปมาที่ ๑

อุปมาที่ ๒ ในปทสูตร ข้อ ๑๔๐ พระพุทธองค์ตรัสว่า

ภิกษุทั้งหลาย รอยเท้าของสัตว์ที่เหยียบไปบนแผ่นดินทั้งหมดรวมลงในรอยเท้าช้าง รอยเท้าช้างชาวโลกกล่าวว่าเลศกว่ารอยเท้าเหล่านั้น เพราะเป็นรอยใหญ่ แม้ฉันใด กุศลธรรมทั้งหมดก็ฉันนั้นเหมือนกัน มีความไม่ประมาทเป็นมูล รวมลงในความไม่ประมาท ความไม่ประมาทบัณฑิตกล่าวว่าเลศกว่ากุศลธรรมเหล่านั้น

ภิกษุผู้ไม่ประมาทพึงหวังข้อนี้ได้ว่า จักเจริญอริยมรรคมีองค์ ๘ ทำอริยมรรคมีองค์ ๘ ให้มาก

อุปมาที่ ๒ คือ รอยเท้าของสัตว์ที่เหยียบไปบนบก บนแผ่นดินทั้งหมด รอยเท้าช้างเป็นเลศกว่าเขาในแง่ที่ว่าเขารอยเท้าที่ใหญ่ ไม่ใช่เลศกว่าเขาในแง่สวยงาม ในแง่มีคุณค่า ถ้าพูด

ถึงธรรมะ ถ้าพูดอันหนึ่งที่มีคุณค่าเยอะ ก็ต้องว่าปัญญา ถ้าพูดว่าหมวดธรรมที่เลิศ ก็
ต้องว่าอริยมรรคมีองค์ ๘ ถ้าพูดถึงใหญ่ กว้างขวาง ต้องว่าความไม่ประมาท เหมือน
รอยเท้าช้างถือว่าเป็นเลิศในแง่เป็นใหญ่กว่าเขา แต่อาจจะขายไม่ค่อยได้ราคาก็ได้ รอยเท้า
มังกรอาจจะขายได้ราคาดี ถ้าพูดถึงว่าในแง่เป็นใหญ่กว่าเขา รอยเท้าอื่นๆ มาวาง ก็รวมลงอยู่
ในนี้ ไม่เกินรอยเท้านี้ไปได้ ต้องรวมอยู่ในนี้ รวมอยู่ในรอยเท้าช้างนี้แหละ เพราะเป็นรอยเท้า
ใหญ่ ฉะนั้น ความไม่ประมาทก็ฉะนั้นเหมือนกัน กุศลธรรมทั้งหมดก็จะมารวมลงที่นี้ ถ้าจะถาม
ว่ามีศีลเพราะอะไร ก็ต้องโยงไปที่ความไม่ประมาท จนกระทั่งเป็นพระอริยเจ้า เป็นโสดาบันนี่ก็
เพราะเป็นคนไม่ประมาท รวมๆ อยู่ในนี้ งอกออกมาจากความไม่ประมาท จนถึงเป็นพระ
อรหันต์ก็เพราะไม่ประมาท ไม่ขาดสติ เป็นผู้ที่รู้จักกิจ รู้จักหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่
ของตัวเอง อันไหนที่ต้องทำ ก็ทำ จะมาปล่อยปละละเลย เฉยๆ ไปวันๆ คิดถึงแต่หมอนแล้ว
อยากบรรลु อย่างนี้ก็เป็นไปไม่ได้ พวกเราส่วนใหญ่หวังลาภลอยอยู่เรื่อย เป็นพวกชอบเสี่ยง
โชค อันนั้นนิสัยที่ไม่ดี หน้าที่หรือกิจที่ตัวเองต้องทำ ไม่ยอมทำ หวังลาภลอยอยู่ วันๆ ก็นึกถึง
แต่หมอน ดูแต่ทีวี หนัง ละคร คิดอยู่อย่างนั้น คิดประมาทมัวเมาไปว่า ไม่เป็นไรหรอก ดูละครก็
ปฏิบัติได้ คิดอยู่เท่านั้น มันก็ได้อยู่เท่านั้น

ความไม่ประมาทเป็นรากแก้วของกุศลธรรมทั้งหลาย พระพุทธองค์ทรงสอนเรื่องนี้ไว้
มาก ธรรมะอันเป็นภายในนี้ ความไม่ประมาทเป็นใหญ่กว่าเขา ท่านทั้งหลายก็อย่าลืมหา
อุปมาไว้ จะได้เป็นคนไม่ประมาท ไม่ขาดสติ เป็นคนที่รู้จักหน้าที่ว่าตัวเองต้องทำอะไร และ
ลงมือทำโดยมีสติกำกับจิต อย่าให้มันไปวอกแวก เทียวไปข้างนอก เร่งทำในสิ่งที่ควรทำ อะไร
ควรละต้องละ อะไรควรเจริญต้องเจริญ นี่เป็นอุปมาที่ ๒

อุปมาที่ ๓ ภิขุทั้งหลาย กลอนของเรือนยอดทั้งหมดทอดไปถึงยอด รวมลงที่ยอด
ยอดเรือนชาวโลกกล่าวว่าเลิศกว่ากลอนเหล่านั้นทั้งหมด แม้ฉันทิ กุศลธรรมทั้งหมดก็ฉันทิ
เหมือนกัน มีความไม่ประมาทเป็นมูล รวมลงในความไม่ประมาท ความไม่ประมาท บัณฑิต
กล่าวว่าเลิศกว่ากุศลธรรมเหล่านั้น

เวลาเรากล่าวถึงบ้านของเราสูงเท่าไร เราวัดความสูงจากยอดลงมาถึงพื้น ฉะนั้น ยอด
เป็นจุดศูนย์รวม หรือว่าเป็นจุดสูงสุดของเรือนที่มียอด อย่างอาคารหลังนี้ก็มียอด มีหน้าจั่วขึ้น
ไป มียอดของมัน ชูหลังคาาก็ไปรวมที่ยอด เวลาพูดถึงธรรมะ พูดแบบยอด ในแง่ที่เป็นใหญ่
เป็นที่รวมลง คือความไม่ประมาท อันนี้อุปมาที่ ๓ เวลาท่านฟังอุปมาแล้ว ก็อย่าลืมหาไว้ เวลา
เห็นยอดเรือนบ้านชาวบ้าน นี่ก็ได้ว่า “ต้องไม่ประมาท” อย่างนี้นะ นี่ก็ถึงได้ ถ้าจำข้อธรรมะไม่
ได้ บางทีนึกไม่ค่อยออกนะ ต้องจำไว้แม่นๆ จะได้นึกออก รอยเท้าช้างไม่ค่อยมีให้เห็นเท่าไร

นี่ก็เอาเองก็แล้วกัน พระพุทธเจ้าเป็นผู้เลิศ อย่าลืมนิสสวามนตร์ประจำ พอสวามนตร์เรียบร้อยแล้วก็มาถึงข้อนี้ ข้อที่ว่า พระพุทธเจ้าท่านเป็นยอดคน ความไม่ประมาทนี่ก็เป็นยอดแห่งธรรม เราจะได้เร่งทำความเพียรต่อไป

อุปมาที่ ๔ กลิ่นหอมที่เกิดจากรากชนิดใดชนิดหนึ่ง กุศลธรรมาชาวโลกกล่าวว่าเลิศกว่ากลิ่น หอมที่เกิดจากรากเหล่านั้น แม้ฉันใด กุศลธรรมทั้งหมดก็ฉันนั้นเหมือนกัน มีความไม่ประมาทเป็นมูล รวมลงในความไม่ประมาท ความไม่ประมาท บัณฑิตกล่าวว่าเลิศกว่ากุศลธรรมเหล่านั้น

ไม่ทราบท่านไหนรู้จักบ้าง กลิ่นหอมที่เกิดจากราก รากของต้นไม้ที่มีกลิ่นหอม รากของต้นไม้ทุกชนิด ปกติก็จะมีกลิ่นอยู่แล้ว แต่ในบรรดากลิ่นที่เกิดจากราก ท่านว่ากลิ่นกุศลาบ้านเรามียากกุศลากลิ่นตรากิเลน ท่านลองไปดมดู เขาเอาส่วนไหนมากลิ่นก็ไม่ทราบ แต่ตามหลักท่านว่า รากของต้นกุศลาหอมกว่ารากของต้นไม้อื่นๆ ถ้าท่านใดต้องการพิสูจน์ก็ต้องหารากของต้นไม้มาหลายๆ อัน เอาไปวาง แล้วก็ไปดมดู แต่พวกเราไม่ต้องลำบากขนาดนั้น พระพุทธเจ้าว่าอย่างไร ความจริงก็ต้องเป็นอย่างอยู่แล้ว กลิ่นหอมที่เกิดจากราก กุศลาชาวโลกกล่าวว่าเลิศกว่ากลิ่นหอมที่เกิดจากรากเหล่านั้นแม้ฉันใด กุศลธรรมทั้งหมดก็ฉันนั้นเหมือนกัน มีความไม่ประมาทเป็นมูล

อุปมาที่ ๕ กลิ่นหอมที่เกิดจากแก่นชนิดใดชนิดหนึ่ง จันทน์แดงชาวโลกกล่าวว่าเลิศกว่า กลิ่นที่เกิดจากแก่นเหล่านั้น แม้ฉันใด กุศลธรรมทั้งหมดก็ฉันนั้นเหมือนกัน มีความไม่ประมาทเป็นมูล รวมลงในความไม่ประมาท ความไม่ประมาท บัณฑิตกล่าวว่า เลิศกว่ากุศลธรรมเหล่านั้น

นี่อุปมาที่ ๕ กลิ่นหอมที่เกิดจากแก่น แก่นจันทน์แดง มีท่านใดรู้จักบ้าง ความจริงก็ต้องเป็นอย่างนั้น พระพุทธเจ้าเป็นสัพพัญญู อุปมาได้ทุกเรื่อง เรื่องต่างๆ บางทีเรามองไม่เห็นด้วยเข้าไป หาไม่เจอก็มี แต่พระองค์ทรงอุปมาได้ บางเรื่องเราเจอกับตัวเองก็มี ที่พระองค์ทรงสอนไว้ ไม่ใช่เราจะรู้ทั้งหมด เอาที่เราพอรู้ได้มาปฏิบัติ ก็พอแล้ว แค่นั้น เฉพาะตัวๆ ไป โดยส่วนใหญ่พวกเรานี้ อันที่ตัวเองพอทำได้ ทุจริตทั้ง ๑๐ ไม่ควรทำก็รู้อยู่ แต่ไม่ค่อยสนใจหรอกอันนี้ พอบอกว่าพระอรหันต์ตายแล้วไปไหน ชักสนใจแล้ว พระอรหันต์เข้านิโรธสมาบัติเป็นยังไง พระพรหมหน้าตาเป็นยังไง อันไหนที่ไกลตัว รู้สึกจะสนใจไปเรื่อย ส่วนอันที่ตัวเองเข้าใจและก็ได้ทำได้ ไม่ยอมทำ มันเป็นอย่างนี้พวกเรา พลาดโอกาสไปเรื่อย เพราะส่งจิตไปเรื่องอื่นๆ

อุปมาที่ ๖ กลิ่นหอมที่เกิดจากดอกชนิดใดชนิดหนึ่ง ดอกมะลิชาวโลกกล่าวว่าเลิศกว่า กลิ่น ที่เกิดจากดอกเหล่านั้น แม้ฉันใด กุศลธรรมทั้งหมดก็ฉันนั้นเหมือนกัน มีความไม่ประมาท

เป็นมูล รวมลงในความไม่ประมาท ความไม่ประมาท บัณฑิตกล่าวว่าเลิศกว่ากุศลธรรมเหล่านั้น

อันนี้คงจะรู้จักกันทุกท่าน ดอกมะลิ บ้านเราก็เอามาใช้เป็นดอกไม้วันแม่ อันนี้กลิ่นหอมที่เกิดจากดอก ดอกมะลิ ชาวโลกกล่าวว่าเลิศกว่ากลิ่นที่เกิดจากดอกเหล่านั้น อันนี้ก็ต้องพิสูจน์กัน เอาดอกมะลิมาสักชั้นหนึ่ง เอาดอกอะไรที่หอมๆ มาอีกสักชั้นหนึ่ง มาวางไว้ในห้องอบไว้ แล้วลองเปิดประตูเข้าไปดู จะได้กลิ่นอะไรก่อนครับ ยังไม่ได้ลอง ถ้าเชื่อพระพุทธเจ้าก็ง่ายเลย ต้องได้กลิ่นมะลิก่อนเขา เพราะว่าเป็นเลิศกว่าดอกทั้งปวง อาจจะกลบกลิ่นอื่นๆ ไปหมดเลยก็ได้ ก็เหมือนกับความไม่ประมาทนั่นเอง

อุปมาที่ ๗ พระราชาผู้มีอำนาจน้อยทั้งหมดย่อมคล้อยตามพระเจ้าจักรพรรดิ พระเจ้าจักรพรรดิชาวโลกกล่าวว่าเลิศกว่าพระราชาผู้มีอำนาจน้อยเหล่านั้น แม้ฉันใด กุศลธรรมทั้งหมดก็ฉันนั้นเหมือนกัน มีความไม่ประมาทเป็นมูล รวมลงในความไม่ประมาท ความไม่ประมาท บัณฑิตกล่าวว่าเลิศกว่ากุศลธรรมเหล่านั้น

พระราชาที่มีอำนาจน้อย เป็นเมืองขึ้นของเขา ก็ต้องตามพระเจ้าจักรพรรดิที่เป็นพระราชอาครองทั้งโลก เพราะเป็นใหญ่กว่า อันนี้อุปมาที่ ๗

อุปมาที่ ๘ แสงสว่างของดวงดาวทั้งหมดย่อมไม่ถึงเสี้ยวที่ ๑๖ แห่งแสงสว่างของดวงจันทร์ แสงสว่างของดวงจันทร์ชาวโลกกล่าวว่าเลิศกว่าแสงสว่างของดวงดาวเหล่านั้น แม้ฉันใด กุศลธรรมทั้งหมดก็ฉันนั้นเหมือนกัน มีความไม่ประมาทเป็นมูล รวมลงในความไม่ประมาท ความไม่ประมาท บัณฑิตกล่าวว่าเลิศกว่ากุศลธรรมเหล่านั้น

อันนี้ก็คงชัดเจน แสงสว่างของดวงจันทร์แบ่งเป็น ๑๖ เสี้ยว เวลาดวงจันทร์ ๑๕ ค่ำ ลองดู แบ่งเป็น ๑๖ ส่วน ยังเยอะกว่าดวงดาว ดาวแสงนิดเดียว แสงสว่างของดวงจันทร์ ชาวโลกกล่าวว่าเลิศกว่าแสงสว่างของดวงดาว

อุปมาที่ ๙ ในสารทฤดู เมื่อฝนขาดหาย ปราศจากเมฆ ดวงอาทิตย์อุทัยขึ้นสู่ท้องฟ้า กำจัดความมืดที่มีอยู่ในอากาศทั้งหมดย่อมส่องแสง แดดแสงจ้า และแจ่มกระจ่าง แม้ฉันใด กุศลธรรมทั้งหมดก็ฉันนั้นเหมือนกัน มีความไม่ประมาทเป็นมูล รวมลงในความไม่ประมาท ความไม่ประมาท บัณฑิตกล่าวว่าเลิศกว่ากุศลธรรมเหล่านั้น

เหมือนกับช่วงที่ฝนหายไป ปราศจากเมฆ ดวงอาทิตย์ขึ้นสู่ท้องฟ้า ความมืดหายไป ความสว่างของดวงอาทิตย์ยิ่งใหญ่อ่างนี้ ความมืดที่ปกคลุมจิตใจของพวกเรา ถ้าได้ความไม่ประมาทเป็นมูล เป็นหลัก เป็นธรรมะที่กว้างขวาง เรารู้แล้วว่า ธรรมะที่ดีๆ มีอะไรบ้าง ก็ไป

ทำ แสงสว่างก็ค่อยๆ มีขึ้น เยอะขึ้น จนกระทั่งทำอริยมรรคได้ แสงสว่างเกิดขึ้นมา ถ้าประมาท ก็ไม่ได้ทำ มันก็มีติดอยู่อย่างนี้ ถึงตอนนี้ เป็นกลางวัน มีแสงออกมาแล้ว ออกมาจนร้อนไปหมด แล้วตอนนี้ เหงื่อแตกพลั๊กๆ เลย เป็นไบบ้าง จิตใจสว่างบ้างหรือยัง ลองมองข้างๆ ดู ยังเป็นคน อยู่ไหม มองยังเป็นคนอยู่เลย อ้าว..ทำไมยังเป็นอย่างนั้น ทำไมไม่เห็นเป็นรูปนามขั้น ๕ บ้าง ความมืดมันเป็นอย่างนี้ แสงสว่างจากดวงอาทิตย์ก็ดวงๆ **แสงสว่างจากดวงไฟเป็นล้านๆ ดวงนี้ ส่องเข้าไม่ถึงความมืดในจิตใจของเรา มีแต่แสงของธรรมะที่จะส่องเข้าไปได้**

แสงสว่างขนาดนี้ ก็ยังมองเป็นคนอยู่ ยังมีติดอยู่เหมือนเดิม กลางคืนปิดไฟก็มองเป็นคน บางคนมองเป็นผีอีก ขนาดต๋นกลั้วยังเป็นผีเลย นี่ก็มืดหนักมาก ไม่รู้กี่ชั้น ดวงอาทิตย์ขึ้น มอง ดู เป็นคน เป็นหญิง เป็นชาย เป็นสัตว์ เป็นบุคคล ยังไม่สว่างเลย เปิดไฟก็ยังไม่สว่างเลย มีทั้ง ดวงอาทิตย์ มีทั้งไฟ ตั้งหลายดวง มองแล้ว หายเป็นคนรึยัง ไม่หาย ยังเป็นคนเหมือนเดิมเลย

แสงสว่างจากภายนอกไม่อาจที่จะทำให้หมดความมืดได้ ความมืดของอวิชชาโมหะที่ ครอบคลุมจิตใจอยู่ มีแต่แสงของธรรมะที่จะเข้าไปชำระได้ ซึ่งแสงของธรรมะจะเข้ามาได้ก็ด้วยความไม่ประมาท ธรรมะข้อไหนดี? ข้อไหนเป็นแสงเทียน เป็นแสงไฟ เราก็ทำเอา ถ้าประมาท อย่างเดียว ไม่เอาเข้ามาก็จบเลย อันนี้ท่านทั้งหลายก็เห็นชัดอยู่กับตัวแล้ว อย่าลืมเป็นผู้ไม่ ประมาท จะได้ปฏิบัติธรรมะฝ่ายดีงามทั้งหลายที่พระพุทธเจ้าแสดงไว้ ได้เป็นผู้มีแสงสว่าง มี แต่แสงของธรรมะเท่านั้นที่จะสว่างเข้ามาในจิตใจเรา ทำให้หายมืด จะได้เลิกมองสิ่งต่างๆ เป็น ตัวเรา เป็นของเรา มองเมื่อไร ก็เห็นเป็นประเทศไทยอยู่อย่างนี้ ขนาดผ่านมาไม่รู้กี่สมัยแล้ว แผ่นดินนี้มันอยู่นานกว่าเรา เมื่อไรจะมองเป็นธรรมะ เป็นธาตุ เป็นสิ่งที่เป็นไปอย่างนั้นของมัน มาตามเหตุตามเงื่อนไขปัจจุัย มีแต่แสงของธรรมะที่จะทำให้หายมืดได้ แสงอื่นๆ ช่วยไม่ได้นะ ท่านทั้งหลายจึงต้องมีความไม่ประมาทและปฏิบัติธรรม ใส่แสงของธรรมะเข้าไป โดยเริ่มต้น จากการฟังก่อน ไม่อย่างนั้นจะไม่รู้เรื่อง บางคนขนาดแค่ทุจรีต ยังไม่ยอมเลิกเลย เพราะไม่มี แสงสว่างส่องเข้าไป มันก็มีติดอยู่ ไม่รู้เรื่อง นี่กว่าดีอยู่

พวกเรามาในโลกใบนี้ ของเก่าๆ ทั้งนั้นแหละ ดินก็ของเก่าๆ เหล็กก็ของเก่าๆ เอามา หลอมทำเป็นบ้าน เราก็บอก บ้านใหม่ กอดเสาบ้านอยู่นั่น ของเก่าทั้งนั้น สามีคนใหม่ ก็เอาเศษ ดิน น้ำ ไฟ ลม อูจจาระ ปัสสาวะมาปั้นขึ้นมาเป็นก้อนๆ แล้วก็กอดกันไว้ บอกว่าของใหม่ สามี คนใหม่ วุ่นอยู่อย่างนั้น มันก็ของเก่าๆ ไม่ได้มีอะไรใหม่แปลกประหลาดอัศจรรย์อะไร แต่คนมัน หลง เหมือนคนเดินในที่มืด เดินชนที่เดิม ก็นึกว่าที่ใหม่ เพราะตาบอด มันไม่รู้จัก ถ้าเราทำ เครื่องหมายไว้ เวลาเราหลงป่า ทำเครื่องหมายตรงนี้เคยมาแล้ว สามีคนนี้เคยได้แล้ว มัดหูทำ เครื่องหมายไว้ พอวนมาเจอกันอีก เห็นเครื่องหมาย เอาอีกแล้ว คนนี้อีกแล้ว เคยเป็นสามี

ภรรยากันตั้งแต่สมัยเป็นควายด้วยกัน เป็นปลวกด้วยกัน แต่พวกเรานี้ คิดว่าคนใหม่อยู่อย่างนั้น ทำไมมันเป็นอย่างนั้น ก็เพราะมันมีดินนั่นเอง มันไม่สว่าง ให้รู้จัก **แสงสว่างของปัญญา** **ท่านว่าเลิศกว่าแสงสว่างทั้งปวง** แสงสว่างทางปัญญาที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ จะมีขึ้นมาได้ ก็ด้วยการฝึกปฏิบัติ จะได้รับการปฏิบัติก็ต่อเมื่อมีความไม่ประมาท ถ้าประมาทเพียงอย่างเดียว ไม่ได้ทำอะไรเลย หลายท่านเคยได้ยิน เคยได้สวดบ่อยๆ ธรรมจักษุกับปวัตตนสูตร พระพุทธเจ้าตรัสว่า **จักขุเกิดแล้ว ญาณเกิดแล้ว ปัญญาเกิดแล้ว วิชาเกิดแล้ว แสงสว่างเกิดแล้ว** ให้รีบทำอริยมรรค จะได้ญาณไปรู้แจ้งอริยสัจ

อุปมาที่ ๑๐ ผ้าที่ทอดด้วยด้ายชนิดใดชนิดหนึ่ง ผ้าแคว้นกาสีชาวโลกกล่าวว่าเลิศกว่าผ้าเหล่านั้น แม้ฉันใด กุศลธรรมทั้งหมดก็ฉันนั้นเหมือนกัน มีความไม่ประมาทเป็นมูล รวมลงในความไม่ประมาท ความไม่ประมาทบัณฑิตกล่าวว่าเลิศกว่ากุศลธรรมเหล่านั้น

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ไม่ประมาทพึงหวังข้อนี้ได้ว่า จักเจริญอริยมรรคมีองค์ ๘ ทำอริยมรรคมีองค์ ๘ ให้มาก

ภิกษุผู้ไม่ประมาทเจริญอริยมรรคมีองค์ ๘ ทำอริยมรรคมีองค์ ๘ ให้มาก อย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. เจริญสัมมาทิฐิ อันอาศัยวิเวก อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปในวิสัฏ्ฐะ

๒. เจริญสัมมาสังกัปปะ อันอาศัยวิเวก อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปในวิสัฏ्ฐะ

๓. เจริญสัมมาวาจา อันอาศัยวิเวก อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปในวิสัฏ्ฐะ

๔. เจริญสัมมากัมมันตะ อันอาศัยวิเวก อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปในวิสัฏ्ฐะ

๕. เจริญสัมมาอาชีวะ อันอาศัยวิเวก อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปในวิสัฏ्ฐะ

๖. เจริญสัมมาวายามะ อันอาศัยวิเวก อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปในวิสัฏ्ฐะ

๗. เจริญสัมมาสติ อันอาศัยวิเวก อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปในวิสัฏ्ฐะ

๘. เจริญสัมมาสมาธิอันอาศัยวิเวก อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปในวิสัฏ्ฐะ

ภิกษุผู้ไม่ประมาทเจริญอริยมรรคมีองค์ ๘ ทำอริยมรรคมีองค์ ๘ ให้มากอย่างนี้แล

อันนี้เป็นพระสูตรที่อุปมาความไม่ประมาท ลำดับที่ ๑๐ อุปมาผ้าที่ทอดด้วยด้ายทุกชนิด ที่ทำจากด้าย ท่านว่าผ้าแคว้นกาสิยอดเยี่ยมกว่าเขา แคว้นกาสิอยู่เมืองพาราณสี ท่านไหนที่ชอบเรื่องผ้า จะทราบที่ผ้าแคว้นกาสิเนื้อดีกว่าเขาในบรรดาผ้าที่ทอดด้วยด้าย เป็นผ้าใหม่ก็ตาม ผ้าฝ้ายก็ตาม ผ้าแคว้นกาสิที่เมืองพาราณสี เขาอาจจะมีเทคนิคอะไรพิเศษที่สอนต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ในยุคพุทธกาลก็เป็นผ้าที่ยอดเยี่ยม ในยุคนี้ก็ยังยอดเยี่ยมอยู่ พวกที่ไปเที่ยวอินเดีย ท่านไหนที่ชอบซื้อป้าง หาซื้อผ้า ก็จะต้องไปแถวๆ พาราณสีนั่นแหละ ผ้าแคว้นกาสิเป็นผ้าที่เล็กกว่าผ้าเหล่านั้น กุศลธรรมทั้งหมดก็ฉันนั้นเหมือนกัน มีความไม่ประมาทเป็นมูลรวมลงในความไม่ประมาท ความไม่ประมาท บัณฑิตกล่าวว่าเล็กกว่ากุศลธรรมเหล่านั้น

ที่ผมได้อ่านให้ฟังมาตั้งแต่ต้น เรื่องความไม่ประมาท พูดในแง่อุปมา ท่านทั้งหลายก็จำไว้ จะได้เห็นความสำคัญของความไม่ประมาท คือความไม่อยู่ปราศจากสติ การมีความพากเพียร การทำกิจของตัวเองโดยมีสติกำกับ ทำให้เราไม่พลาดโอกาสดีงามในชีวิต ไม่ประมาท เร่งทำสิ่งที่ควรทำ ทำให้ไม่ตกไปในฝ่ายต่ำ ไม่ตกไปในฝ่ายอบาย **อบายมุข**นี้มีอยู่' หลายประการ ความซี้เกียจก็เป็นอบายมุข มักอ้างว่า ยังเข้าอยู่ ร้อนนัก เย็นนัก พวกเราส่วนใหญ่อ้างไหมครับ ยังเข้าอยู่ นั่นแหละเป็นอบายมุข ในบ้านเราตอนนี้รู้สึกจะมีเยอะ เริ่มตั้งแต่หนัง ละคร นี่ก็อบายมุข แต่ก่อนสมัยพุทธกาลต้องเที่ยวไปตามตรอก พวกเราไม่ต้องไป หยิบ วิโมทมา อบายมุขมาเลย อย่างนี้จะลงอบาย เพราะละครที่เราดูอยู่นั่นแหละ คล้ายๆ หลุมอบายอยู่ตรงนั้น กระโดดลงไป จึงต้องระมัดระวัง เป็นคนไม่ประมาท มีสติอยู่เสมอ นี่ได้กล่าวถึงความไม่ประมาทโดยอุปมา ๑๐ อย่างด้วยกัน

อุปมาที่ ๑ **พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า** เลิศกว่าสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงในสากลจักรวาล เหมือนกับความไม่ประมาทนี้เป็นธรรมะกว้างขวาง ขนาดใหญ่ เป็นที่รวมของธรรมะอื่นๆ ฉะนั้น

อุปมาที่ ๒ **รอยเท้าของสัตว์ที่เที่ยวไปบนบก** รอยเท้าช้างใหญ่กว่ารอยเท้าเหล่านั้น รอยเท้าสัตว์เหล่านั้นรวมลงในรอยเท้าช้าง ถ้าเหยียบลงก็รวมลงอยู่ในนี้ เพราะรอยเท้าช้างเป็นรอยเท้าใหญ่กว่ารอยเท้าสัตว์อื่นๆ

อุปมาที่ ๓ **กลอนของเรือน** อุปกรณ์หลังคาทั้งหลาย ทำหลังคาขึ้นมา ก็จะรวมมาที่ยอดของบ้าน ยอดของบ้านถือว่าเป็นจุดสูงสุดของบ้านฉันใด ไม่ใช่หลังคาสูงสุด แต่ว่าเป็นยอดของหลังคา นั่นแหละจุดสูงสุด

อุปมาที่ ๔ **กลิ่นหอมที่เกิดจากราก** รากกฤษณาเป็นเลิศ ลงไปโอสถสภาดูสัก หน่อย กฤษณากลิ่นตรากิเลน รู้สึกจะดังมายาวนาน

อุปมาที่ ๕ **กลิ่นหอมที่เกิดจากแก่น** ท่านว่าแก่นจันทน์แดงเลิศที่สุด

อุปมาที่ ๖ **กลิ่นหอมที่เกิดจากดอก** ดอกมะลิ นี่คงจะรู้จักทุกท่านแล้ว เพราะเมืองไทยเราฮิตกัน เอามาใช้เป็นดอกไม้วันแม่ ตามอุปมานี้ ไม่เกี่ยวกับวันแม่ ไม่เกี่ยวกับคุณแม่เลย เกี่ยวกับความไม่ประมาท

อุปมาที่ ๗ **พระเจ้าจักรพรรดิ** เป็นพระเจ้าแผ่นดินยอดเยี่ยม พระราชาผู้มีอำนาจน้อยที่เป็นเมืองขึ้นทั้งหมด ก็คล้อยตามพระเจ้าจักรพรรดิ พระเจ้าจักรพรรดิเป็นเลิศเป็นยอดกว่าพระราชาทั้งปวง

อุปมาที่ ๘ **แสงดวงจันทร์** มีความสว่างมาก แสงสว่างของดวงดาว เล็กน้อยมากไม่ถึงเสียที่ ๑๖ ของแสงสว่างจากดวงจันทร์ แสงสว่างจากดวงจันทร์เลิศกว่า

อุปมาที่ ๙ **แสงดวงอาทิตย์** สว่างยิ่งใหญ่ที่สุด เมื่อเมฆหายไป ฝนหาย ดวงอาทิตย์ขึ้น ก็จะไม่ค่อยๆ สว่างมาเรื่อยๆ จนสว่างเต็มที่ แสงสว่างจากดวงอาทิตย์นี้ยอดกว่าแสงอื่นๆ ทำลายความมืดทั้งหมด ฉันทิ ความไม่ประมาทก็ใหญ่กว่าเขาฉันนั้น

จนถึงอุปมาที่ ๑๐ **ผ้าที่ทอด้วยด้าย** ไม่ใช่ผ้าเนื้อสัตว์ ไม่ใช่ผ้าผมหคน ทอด้วยด้าย ทอเป็นเส้นด้าย ผ้าแคว้นกาสิยอดกว่าเขา อาจจะยอทางด้านมีเนื้อนิ่ม ลวดลายสวยงามหรืออะไรไม่ทราบ

ความไม่ประมาทนี้ว่าเป็นใหญ่กว่าเขา ในแง่ที่ว่าเป็นที่รวมของธรรมะอื่นๆ สรุปว่าธรรมะที่เป็นสูงๆ ที่สุด เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว หมดกิเลสได้ คืออริยมรรคมีองค์ ๘ พวกเราก็คงทราบดี แต่อริยมรรคมีองค์ ๘ นี้จะมีขึ้นมาได้ ต้องมีรากแก้ว ต้องมีผู้ที่ถูกกระตุ้นลุกขึ้นมาทำ ตัวกระตุ้นให้ลุกขึ้นมาทำนั้นคือความไม่ประมาท ความไม่อยู่ปราศจากสติ ความไม่หลงลืม ไม่มัวเมา

ต่อไป จะอ่านอีกพระสูตรหนึ่งให้ฟัง เกี่ยวกับเรื่องความไม่ประมาทนี้แหละ จะแสดงถึงความไม่ประมาทในลักษณะรูปแบบต่างๆ ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเอาไว้ แสดงหมวดละ ๔ ในอังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต อัปปมาทสูตร พระพุทธเจ้าตรัสว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ควรทำความไม่ประมาทโดยฐานะ ๔ ประการ ๔ ประการเป็นไฉน

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงละกายทุจริต จงเจริญกายสุจริต และอย่าประมาทในการละกายทุจริตและการเจริญกายสุจิตนั้น จงละวจีทุจริต จงเจริญวจีสุจริต และอย่า

ประมาณในการละว้ทุจริต และการเจริญวิสุจริตนั้น จงละมโนทุจริต จงเจริญมโนสุจริต และ
จงอย่าประมาณในการละมโนทุจริต และการเจริญมโนสุจริตนั้น จงละมิจฉาทิฏฐิ จงเจริญ
สัมมาทิฏฐิ และอย่าประมาณในการละมิจฉาทิฏฐิ และการเจริญสัมมาทิฏฐินั้น

ดูก่อน ภิกษุทั้งหลาย ในกาลใด ภิกษุละกายทุจริต เจริญกายสุจริต ละว้ทุจริต เจริญ
วิสุจริต ละมโนทุจริต เจริญมโนสุจริต ละมิจฉาทิฏฐิ เจริญสัมมาทิฏฐิได้แล้ว ในกาลนั้น เธอ
ย่อมไม่กลัวต่อความตายอันจะมีในภายหน้า

จบ สูตรที่ ๖

นี่เป็นความไม่ประมาณ ๔ ประการที่ต้องทำก่อน เราทั้งหลายจะได้ไม่กลัวตาย เพราะ
ความตายเป็นเรื่องยิ่งใหญ่ในชีวิตของพวกเรา หากเราไม่แก้ไข ยังกลัวตายอยู่ ปัญหามันก็ยัง
มีอยู่ กลัวตาย แล้วตายใหม่ ตายเหมือนกัน แล้วจะทำยังไง ขอเจ้าพ่อ ช่วยไม่ให้ตาย ไม่ได้ ไป
ให้หลวงพ่อกับพี่พี่ รดน้ำมนต์ให้หน่อยค่ะ ใกล้ตาย นิมนต์หลวงพ่อกับมาด้วยนะคะ แล้วเกิด
หลวงพ่อกับมาพ่อก่อนจะทำยังไง รุนอยู่นั้น เลยไม่รู้เรื่องไม่รู้ราวกัน ต้องทำให้หายกลัวตาย
ต้องรีบไม่ประมาณแล้ว เพราะว่าเราต้องตายเป็นธรรมดา เป็นเรื่องใหญ่ที่สุดในชีวิตนะ ไม่มี
อะไรน่ากลัวไปกว่านี้แล้ว สามิทั้ง เงินหมดไป บ้านไฟไหม้ อะไรอื่นๆ เป็นเรื่องเล็กน้อยทั้งนั้น
ถ้าคิดถึงความตาย

ในชีวิตของพวกเรา ถ้าพูดแบบปุณณธรรมดา ต้องว่าความตายนี้ใหญ่สุดแล้ว ที่นี้
ธรรมะของพระพุทธเจ้าช่วยได้ทุกเรื่อง รวมทั้งเลิกกลัวความตายด้วย พระองค์จึงให้ไม่ประมาณ
มาทำก่อน ท่านทั้งหลายอย่าลืม ต้องไม่ประมาณ ต้องรีบทำ ปัญหาอยู่กับพวกเรา ปัญหาที่มีอยู่
ที่กลัวตายไม่ใช่เป็นเพราะความตาย ที่กลัวตายเป็นเพราะมันรักตัวเองแบบผิดๆ ทำอะไรผิดอยู่
ทำใจจะเอามันออกได้ หลงผิดอยู่ นึกว่าตัวเองเป็นผู้ตาย ถ้ารู้ชัดว่าไม่ใช่ตัวเองเป็นผู้ตาย ก็ไม่
ต้องกลัวแล้ว สบายเลย มันไม่แน่ใจว่าตายแล้วจะไปไหน ตายแล้วจะตกอบายใหม่ ตายแล้ว
จะขึ้นสวรรค์ใหม่ ตายแล้วจะไปดีไหม หรือว่าตายแล้วจะไปไม่ดี บางคนทำกรรมเลวๆ มาเยอะ
อยู่ในบ้านก็คอยกระแนะกระเหน่สามีบ้าง ดูถูกพ่อแม่ตัวเองบ้าง ขนหัวลูกว่า ซาติต่อไปจะเกิด
เป็นอะไร กลัวตายมาก ฉะนั้น ที่กลัวตายไม่ใช่เป็นที่ความตาย แต่เป็นกิเลสที่ยังหลงผิด
อยู่นั่นเอง ทำอะไรที่ยังไม่ถูกต้อง จึงต้องมาทำให้ถูกต้อง

ความไม่ประมาณเบื้องต้น ๔ ประการ ที่พวกเราต้องรีบมาทำก่อน เพราะว่าทุกคนก็
ต้องตายเป็นธรรมดา ถ้ายังกลัวตายอยู่ แล้วจะไปไหน จะหนีไปทางไหน หนีไม่พ้น ต้องทำให้
เลิกกลัวตาย จะทำอย่างไร พระพุทธองค์ทรงบอกวิธี ให้เป็นผู้ไม่ประมาณโดยฐานะ ๔ ไม่
ประมาณใน ๔ เรื่อง ให้มาทำเสีย ให้มาฝึก ถ้าทำได้ ก็จะไม่กลัวตาย เราต้องตายเป็นธรรมดา

เรื่องใหญ่ที่สุดเราไม่กลัว เรื่องเล็กๆ จะเป็นไง สบายมาก เรื่องตายยังไม่กลัวเลย เรื่องอื่นก็สบาย เรื่องถูกด่า ไม่ต้องกลัว เรื่องตาย ยังไม่กลัวเลย เรื่องถูกด่า ไม่ต้องกลัว เพราะยังไงก็โดนด่าอยู่แล้ว สบายเลย เรื่องเจ็บป่วย ไม่ต้องห่วง เพราะป่วยอยู่แล้ว เรื่องไม่แข็งแรง ไม่ต้องห่วง ขนาดตายยังไม่กลัวเลย เอาเรื่องใหญ่ที่สุดมาดัดคอกไว้ก่อน ความจริง ถ้าว่าสำหรับพระอริยเจ้า ท่านถือว่าเป็นเรื่องเล็ก เรื่องความตายเป็นเรื่องเล็ก เรื่องไม่ตายคือนิพพานเป็นเรื่องใหญ่ แต่พวกเราปุถุชน ได้เท่านี้ก็เก่งแล้ว ไม่กลัวตายก็ถือว่าเก่งแล้ว

มนุษย์ปุถุชนธรรมดา กลัวอะไรมากที่สุด บางคนกลัวตงงาน กลัวสามีทิ้ง อันนี้พูดเล่น พูดไปงั้นแหละ พูดให้คนอื่นเห็นใจเฉยๆ โดยความจริง กลัวตาย จนกระทั่งแก่จะตายอยู่แล้ว ก็ยังกลัวตาย เพราะไม่แน่ใจว่าตายแล้วจะไปไหน และจะได้พบอะไร จะเจออะไร มันไม่ปลอดภัย เราเคยอยู่บ้านของเรา แคว้นจะไปวัด บางที่ยังกลัวเลย จะเกิดอะไรขึ้น จะมาคนมาจับไปเราไปไหม สถานที่ไม่เคยไป มันกลัว ลองคิดดู ตอนนี้เราเคยชินกับโลกใบนี้ ยังไงก็รู้จักเคยพบเคยเห็นบ้าง เราจะไปในที่ๆ เราไม่เคยไป ไม่เคยเห็นเลย ท่านลองคิดดูสิ มันจะเป็นไง

พวกเราจะออกมาจากบ้าน ยังหวั่นใจว่า มาที่นี่จะเจอใครบ้าง จะเจอหน้าคนที่เราไม่ชอบไหม เจอแล้วจะเป็นอย่างไร จะเจอศัตรูเราไหม คิดกลัวอยู่นั่น นี่ขนาดยังเห็นๆ กันอยู่นะ จะไปทำงาน จะเจอเจ้านายใหม่ เจ้านายจะว่าเราไหม ลองนึกถึงอีกแบบหนึ่ง จะจากสิ่งที่เคยชินทั้งหมดนี้ไป ความสะดวกสบายทั้งหมดที่เคยมีนี้ ล้มหายไปหมด ได้อันใหม่ ไปสู่ที่ไม่คุ้นเคย มันน่ากลัวมาก แต่ถึงจะน่ากลัวอย่างไร ก็เป็นความจริงที่เราทุกคนไม่อาจจะหนีได้ ความกลัวไม่ได้อยู่ที่ความจริง อยู่ที่ไม่รู้จักรักความจริงตามที่มันเป็น แล้วก็ยึดถือผิดๆ นั่นเอง เราจึงต้องมาแก้ไข โดยอาศัยความไม่ประมาทมาช่วยกระตุ้น มาฝึก มาหัด พระพุทธเจ้าตรัสว่า ควรจะไม่ประมาทในฐานะ ๔ ประการ อะไรบ้าง เดี่ยวค่อยขยายความ ท่านไหนที่จำได้ก็ลองไปพิจารณาดูก่อน ท่านไหนที่จำไม่ได้ เดี่ยวทบทวนใหม่อีกครั้งหนึ่ง พักสักครู่ก่อนนะครับ
